

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ОВС У РОЗБУДОВІ
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Матеріали V

Міжнародної науково-практичної конференції

Частина 2

(26 квітня 2013 р.)

Одеса
ОДУВС
2013

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової
Р68 держави : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., ч. 2,
26 вітня 2013 р. — Одеса : ОДУВС, 2013. — 168 с.

До збірника ввійшли матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце органів внутрішніх справ у розбудові демократичної правової держави» за такими напрямками: актуальні проблеми правового та соціально- економічного розвитку держави, актуальні проблеми адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ОВС; актуальні проблеми досудового слідства та оперативно-розшукової діяльності; актуальні проблеми професійної підготовки працівників ОВС.

УДК 351.74
ББК 67.401.133

Білоусова А.О., студентка ОДУВС
Науковий керівник: Гончарова Н.І., к.філос.н., доцент

ВІДШКОДУВАННЯ ПОТЕРПІЛОМУ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Конституція України визначає, що людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю для держави (ст. 3 п. 1). У свою чергу, головним обов'язком держави є утвердження й забезпечення прав і свобод людини (ст. 3 п. 2) . Отже, вся діяльність держави повинна бути спрямована на реальне забезпечення прав і свобод своїх громадян, поваги до особи та якнайширшого визнання загальнолюдських цінностей. Вказані норми є також ґрунтовною підставою для правового визначення процесуального статусу особи, яка потерпіла від протиправних дій правопорушника.

Вперше статус «потерпілого» («особи, яка потерпіла від злочину») було закріплено в Статуті кримінального судочинства від 20 листопада 1864 року, і тривалий час існування цього терміну було пов'язане саме з кримінальним законодавством. Лише наприкінці 20-го ст., у 1984 році, у Кодексі УРСР про адміністративні правопорушення було визначено процесуальний статус особи, яка потерпіла від правопорушення (ст. 269).

Пізніше адміністративно-правовий статус потерпілого як учасника адміністративного провадження став предметом наукових зацікавлень українських правознавців. Цій проблематиці присвячено праці О.М. Бандурки, В.К. Колпакова, О.В. Кузьменко, А.Т. Комзюка, Н.А. Олефіренко та інших. Однак і досі лишається недостатньо вивченим таке важливе питання, як відшкодування потерпілому шкоди, завданої правопорушенням.

Наразі стаття 269 КУпАП визнає потерпілим особу, якій адміністративним правопорушенням заподіяно *моральну, фізичну або майнову* шкоду. Однак у межах адміністративного провадження наразі можливе відшкодування потерпілому тільки майнової шкоди, точніше прямої дійсної шкоди (ст. 40, 329 КУпАП). Питання про відшкодування моральної або фізичної шкоди за загальним правилом вирішується в процесі цивільного судочинства.

Майнова шкода проявляється в майнових збитках, нанесених правопорушенням, пошкодженні або знищенні певної речі, тобто в безпосередніх майнових втратах. Її розмір вираховується відповідно до вартості пошкоджених речей, яка підтверджується чеками або іншими документами.

Питання про відшкодування винним майнової шкоди, якщо її сума не перевищує двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, може бути вирішено адміністративною комісією, виконавчим органом сільської, селищної, міської ради під час розгляду питання про накладення стягнення. Суддя районного, районного в місті, міського чи міськрайонного суду має право прийняти таке рішення незалежно від розміру шкоди. Окремий випадок становить ситуація, коли шкоду заподіяно неповнолітнім, який досяг шістнадцяти років і має самостійний заробіток, а сума шкоди не перевищує одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян. У цьому разі суддя має право зобов'язати неповнолітнього відшкодувати заподіяну шкоду або усунути її своєю працею (ст. 40 КУпАП).

Крім того, потерпілому відшкодовуються у встановленому порядку витрати, що їх він зазнав у зв'язку з явкою в орган (до посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення (ст. 275 КУпАП).

Майнова шкода має бути відшкодована порушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому копії постанови (ст. 285 КУпАП), а в разі оскарження або опротестування такої постанови – не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення. Постанова по справі про адміністративне правопорушення в частині відшкодування майнової шкоди є виконавчим документом.

Добровільне відшкодування майнової шкоди потерпілому від адміністративного правопорушення або усунення заподіяної шкоди (особисте чи іншими особами за дорученням винного) згідно з чинним адміністративним законодавством України є однією з обставин, що пом'якшують відповідальність (п. 2 ст. 34 КУпАП).

Разом із тим, як зазначає Олефіренко Н.А., фахівцями з адміністративного права майнова шкода розглядається зазвичай тільки як втрата, привласнення, знищення або пошкодження майна. Такий підхід, на думку науковця, порушує принцип відшкодування шкоди в повному обсязі, який закріплений цивільним законодавством [1, 723].

Моральна шкода, завдана потерпілому внаслідок адміністративного правопорушення, виявляється в немайнових втратах внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ, заподіяних особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб. Відповідно до чинного законодавства моральна шкода може полягати, зокрема: у приниженні честі, гідності або ділової репутації, фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з ушкодженням здоров'я, у порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків з оточуючими людьми, у настанні інших негативних наслідків, також і психологічних.

Питання про відшкодування моральної шкоди порушується тільки з ініціативи потерпілого, який подає відповідний цивільний позов. Оскільки безпосереднє відшкодування моральної шкоди неможливе, швидше йдеться про певну компенсацію за моральні страждання, що виникли з причини неправомірних дій (бездіяльності) винної особи. Роз'яснення щодо сутності поняття «моральна шкода» та підстав її відшкодування містяться в ст. 23 Цивільного кодексу України.

Моральна шкода може відшкодовуватися грошми (грошова компенсація) або іншим майном. За умови досягнення домовленості між завдавачем шкоди й потерпілим відшкодування може також полягати у виконанні певної роботи, наданні послуг тощо.

Розмір грошового відшкодування (компенсації) моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних і душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди (якщо вина є підставою для відшкодування), а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності й справедливості.

Цивільний кодекс України передбачає, що моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, і не пов'язана з розміром цього відшкодування.

Визначення розміру грошової компенсації за спричинену моральну шкоду наразі становить одну з актуальних проблем цивільного судочинства, оскільки докази рівня душевних страждань та інших немайнових втрат можуть бути тільки непрямі, а оцінки відповідності грошової компенсації перенесеним стражданням – тільки суб'єктивними.

Доволі заплутаними є питання, пов'язані з відшкодуванням потерпілому спричиненої фізичної шкоди.

Фізична шкода проявляється у формі заподіяння особі внаслідок вчиненого проти неї делікту будь-яких тілесних ушкоджень (фізичних травм), які можуть спричинити біль та/або інші фізичні страждання й негативні наслідки, зокрема втрату працездатності.

Безпосереднє відшкодування фізичної шкоди на сьогодні є неможливим, йдеться швидше про відповідну компенсацію. Однак, якщо тілесні ушкодження є виліковними, можна, на нашу думку, вести мову про часткове усунення заподіяної шкоди – шляхом надання (оплати) необхідних лікувальних послуг.

Згідно з чинним законодавством заподіяння тяжких тілесних чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень, а також спричинення умисного легкого тілесного ушкодження тягне за собою кримінальну відповідальність (КК України, ст.ст. 121-125, 128). Отже, у межах провадження в справах про адміністративні правопорушення можуть виникнути питання тільки щодо заподіяння потерпілому легких тілесних ушкоджень з необережності. Ознаками таких тілесних ушкоджень є короткочасний розлад здоров'я (до 21 дня), незначна стійка втрата працездатності (не більше 10 %) або незначні скороминущі наслідки (тривалістю не більш як шість днів) [2]; наслідком – необхідність лікування. Але чинне законодавство про адміністративні правопорушення не містить норм, які передбачали б принаймні часткове відшкодування потерпілому фізичної шкоди, спричиненої внаслідок правопорушення.

Наразі це питання вирішується в порядку цивільного судочинства. Утім, термін «фізична шкода» в чинному Цивільному кодексі України не використовується. Натомість вживаються конструкції «майнова шкода, завдана немайновим правам фізичної особи» (ст. 1166 ЦК України), «шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю фізичної особи» (ст. ст. 1195, 1196 ЦК України), «моральна шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю фізичної особи» (ст. 1168 ЦК України).

До шкоди, завданої ушкодженням здоров'я, відносять матеріальні збитки, зокрема заробіток (дохід), втрачений потерпілим внаслідок зменшення працездатності, витрати, викликані необхідністю посиленого харчування, санаторно-курортного лікування, придбання ліків тощо (ч. 1 ст. 1195 ЦК України). Цивільний кодекс України також передбачає можливість відшкодування потерпілому моральної шкоди, завданої ушкодженням здоров'я (ч. 1 ст. 1168 ЦК України).

Як уже зазначалось, моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, і не пов'язується з розміром цього відшкодування. Отже, завдана потерпілому фізична шкода розглядається як дві формально незалежні складові: матеріальні збитки, пов'язані з втратою здоров'я, та моральна шкода внаслідок перенесених душевних і фізичних страждань. Таке компромісне рішення навряд чи можна вважати вдалим.

Література:

1. Олєфіренко Н.А. Особливості правового статусу потерпілої особи як учасника адміністративно-деліктного провадження // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 722–726 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2011-1/11onaadp.pdf>
2. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. N 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95>

ЗМІСТ

Аблов А.Г. РОЛЬ ОВС В РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВИ.....	3
Авілова В.В. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.....	5
Авраменко Е.С. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОДОРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ.....	6
Албул С.В. ВИКОНАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЧИ РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ГРУПИ ЧИ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: НОВИЙ КРОК У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ.....	7
Андрєєв М.Ю. ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОВС.....	9
Андрущенко К.В. КОНТРАКТ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ.....	10
Аносенков А.А. МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	11
Антонюк І.Л. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПІДСУДНОСТІ: НАДБАННЯ МИНУЛОГО ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО.....	13
Бадюк М.О. ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ПРАЦІВНИКА ОВС.....	14
Бадюк М.О., Стах Р.М. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ НА ОБ'ЄКТАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ.....	15
Баліцька Є. ВИКЛЮЧЕННЯ З ПОВНОГО ТОВАРИСТВА ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ПРИПИНЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН.....	17
Білоусова А.О. ВІДШКОДУВАННЯ ПОТЕРПІЛОМУ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ.....	17
Бондар Т.А. ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ.....	19
Брушньовська І.І. ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ – ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	21
Виноградова А.А. ДО ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	22
Вінтоняк В.К., Маховська Н.В., ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З ГРОМАДСЬКИМИ ФОРМУВАННЯМИ.....	23
Віслюян П.М., Чуб К.А. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ТРАНСПОРТНОЇ МІЛІЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЛЕЖНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	24
Гаджієва Д. ЗНАЧЕННЯ СУДОВИХ ПОСТАНОВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	26
Гандзій О.А. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРАЦІВНИКА МІЛІЦІЇ.....	26